

“รีซัลทิงทรัสต์ (Resulting Trusts)” หลักความเป็นธรรมที่น่าสนใจ

สิริพันธ์ พลรบ*

บทคัดย่อ

กฎหมายทรัสต์พัฒนามาจากหลักเอคคิวตีของอังกฤษและแพร่หลายไปประเทศอื่น ๆ แม้ในระบบซีวิลลอว์บางประเทศรวมถึงประเทศไทยที่ปัจจุบันอาจจำกัดเฉพาะกรณีธุรกรรมในตลาดทุน อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอาจมีการนำหลักกฎหมายทรัสต์มาใช้เพื่อสร้างความเป็นธรรมในกรณีอื่นเท่าที่ไม่ขัดกับนิติวิธีของระบบกฎหมาย บทความนี้จึงขอกล่าวถึง “รีซัลทิงทรัสต์ (resulting trusts)” ที่เกิดจากความไม่สมบูรณ์ในการจัดตั้งทรัสต์โดยชัดแจ้งหรือความไม่สมบูรณ์การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่ศาลยังยอมรับให้เกิดทรัสต์อีกประเภทหนึ่งที่ส่งผลย้อนกลับไปเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ประสงค์จะตั้งทรัสต์หรือเจ้าของกรรมสิทธิ์เดิมในทรัพย์สิน ปัจจุบันมีการนำหลักกฎหมายไปปรับใช้ในเรื่องทรัพย์สินของบุคคล เช่น การใช้ชีวิตอยู่ร่วมชายคาบ้านเดียวกันของหญิงชายที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส หรือระหว่างญาติ หรือแม้กระทั่งการอยู่ร่วมกันของบุคคลเพศเดียวกัน ซึ่งถ้าหากจะนำหลักทรัสต์โดยชัดแจ้ง หรือหลักกรรมสิทธิ์รวมหรือการทำมาหาได้ร่วมกันมาใช้อย่างเคร่งครัดก็อาจสร้างความเป็นธรรมให้แก่ฝ่ายที่ไม่ได้เป็นผู้มีชื่อในทางเอกสารหรือฝ่ายที่มีได้ลงเงินอย่างชัดแจ้งในทรัพย์สิน หรือเพียงแค่ช่วยดูแลบ้านดูแลครอบครัวแต่ช่วยให้ทรัพย์สินมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน มีการนำรีซัลทิงทรัสต์มาใช้ในความสัมพันธ์ทางธุรกิจด้วย ตัวอย่างเช่น “ควิสโคลสทรัสต์ (Quistclose trust)” ซึ่งได้แก่ รีซัลทิงทรัสต์ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะแล้วต่อมาผู้กู้ไม่สามารถกระทำการตามวัตถุประสงค์ได้

* อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

หากต่อมาผู้กู้ตกเป็นผู้ล้มละลายเงินในส่วนที่ได้กู้ยืมมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะนั้นจะไม่ตกเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ต้องมาเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ทุกราย แต่ในกรณีนี้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ถือไว้เป็นกองทรัสต์ให้แก่ผู้ให้กู้ เป็นต้น

Abstract

Law of trusts, developed from the equity principle of England and other common law countries, has been welcoming by many countries of civil law jurisdiction including Thailand. At present, trust law under Thai legal system may be limited only to transactions in capital or stock market, it may extend to other activities in the future due to its nature of fairness. In this article, the author would like to introduce a resulting trust, as it is an interesting principle to fill the gap when the express trust is not valid by such reason as a lack of express intention of the settlor, a lack of certainty of objects intended to be a trust or the transfer of property as a trust is not completed. In that case, it is considered that there is a resulting trust and the beneficial interest results to (or springs back to or jumps back to) the settlor who created the trust. Resulting trusts have been applied in some trusts of the family home or even in a commercial context such as a Quistclose trust. In this regard, the author wishes the common law experience in resulting trusts would be beneficial for other jurisdiction as far as it is not contrary to its legal approach.

ในฉบับก่อนได้กล่าวถึงแนวคิดในการนำหลักกฎหมายเรื่องทรัสต์มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างหลักประกันให้แก่ผู้สูงอายุโดยการก่อตั้งกองทรัสต์ทางด้านสวัสดิการสังคมเพื่อดูแลผู้สูงวัย พร้อมทั้งหยิบยกหลักการเบื้องต้นของกฎหมายทรัสต์ซึ่งพัฒนามาจากหลักเอ็คควิตี้ของอังกฤษและแพร่หลายไปประเทศอื่น ๆ แม้ในระบบซีวิลลอว์บางประเทศรวมถึงประเทศไทยที่ปัจจุบันอาจจำกัดเฉพาะกรณีธุรกรรมในตลาดทุน อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอาจมีการนำหลักกฎหมายทรัสต์มาใช้เพื่อสร้างความเป็นธรรมในกรณีอื่นเท่าที่ไม่ขัดกับนิติวิธีของระบบกฎหมายก็เป็นได้ บทความนี้จึงขอเป็นภาคสองต่อจากบทความเกี่ยวกับกฎหมายทรัสต์ครั้งที่

แล้ว¹ โดยผู้เขียนเห็นว่าทรัสต์ประเภทต่าง ๆ มีที่มาหรือถูกสร้างขึ้นมาเพื่อความเป็นธรรมในแง่ต่างกันไป รวมถึง “รีซัลท์ทรัสต์ (resulting trusts)” ที่เกิดจากความไม่สมบูรณ์ในการจัดตั้งทรัสต์โดยชัดแจ้งหรือความไม่สมบูรณ์การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่ศาลยังยอมรับให้เกิดทรัสต์อีกประเภทหนึ่งที่ส่งผลย้อนกลับไปเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ประสงค์จะตั้งทรัสต์หรือเจ้าของกรรมสิทธิ์เดิมในทรัพย์สิน ตลอดจนมีบทบาทในเรื่องทรัพย์สินของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบันซึ่งบางครั้งอาจมีความคลุมเครือว่ามีส่วนในทรัพย์สินระหว่างกันอย่างไร เช่น การใช้ชีวิตอยู่ร่วมชายคาบ้านเดียวกันของหญิงชายที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส หรือระหว่างญาติหรือแม้กระทั่งการอยู่ร่วมกันของบุคคลเพศเดียวกัน ซึ่งถ้าหากจะนำหลักทรัสต์โดยชัดแจ้ง หรือหลักการกรรมสิทธิ์รวมหรือการทำมาหาได้ร่วมกันมาใช้อย่างเคร่งครัดก็อาจสร้างความไม่เป็นธรรมให้แก่ฝ่ายที่ไม่ได้เป็นผู้มีชื่อในทางเอกสารหรือฝ่ายที่ไม่ได้ลงเงินอย่างชัดแจ้งในทรัพย์สิน หรือไม่ได้เข้าไปร่วมลงแรงงานในกิจการของอีกฝ่ายแต่อาจอยู่เบื้องหลังช่วยเหลือดูแลบ้านดูแลครอบครัวหรือทำงานบ้านให้ซึ่งบางครั้งสังคมอาจหลงลืมความสำคัญและความเสียสละในส่วนนี้ไป

สำหรับรายละเอียดของบทความส่วนแรกจะกล่าวถึงความเป็นมาและความหมายของ รีซัลท์ทรัสต์ (resulting trusts) และส่วนที่สองจะกล่าวถึงตัวอย่างคำพิพากษาศาลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ที่สร้างความเป็นธรรมโดยการนำหลักรีซัลท์ทรัสต์มาใช้ในบางบริบทในสังคมยุคปัจจุบัน

1. ความเป็นมาและความหมายของรีซัลท์ทรัสต์ (Resulting Trusts)

ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทความที่แล้ว²ว่า ทรัสต์ (trusts) คือ กองทรัพย์สินซึ่งมีผู้ก่อตั้ง (settlor) ตั้งขึ้น โดยมีทรัสตี (trustee) เป็นเจ้าของทรัพย์สินตามกฎหมายและมีหน้าที่จัดการกองทรัพย์สินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทรัสต์ เพื่อให้ผลประโยชน์(ซึ่งอาจจะรวมถึงตัวทรัพย์สินที่ใช้จัดตั้ง)ตกแก่ผู้รับประโยชน์ (beneficiary) ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นตามจริงหรือบุคคลที่ระบุไว้ ทำให้เกิดกรรมสิทธิ์ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ กรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินของทรัสตี คือ

¹ ผู้เขียนขอขอบคุณสาขาวิชานิติศาสตร์และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่สนับสนุนการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องนี้ และขอบคุณศาสตราจารย์พิชัยศักดิ์ หรยางกูร ที่ให้กำลังใจในการเขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องทรัสต์ต่อมาเป็นภาคสอง ตลอดจนวารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ที่กรุณารับลงบทความให้อีกครั้งหนึ่ง

² บทความเรื่อง “ทรัสต์เพื่อผู้สูงอายุ : ความเป็นไปได้ในประเทศไทย ?”

กรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย (legal title) และกรรมสิทธิ์ของผู้รับประโยชน์ (ซึ่งอาจเป็นตัวผู้ก่อตั้งทรัสต์เองก็ได้) คือ ผลประโยชน์ตามหลักเอ็คควิตี (equitable interest)

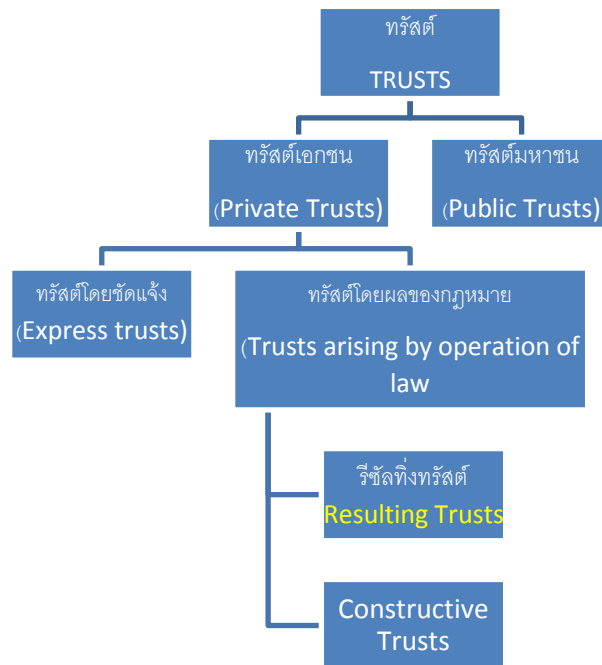
การจัดตั้งทรัสต์โดยปกติ ได้แก่ “ทรัสต์โดยชัดแจ้ง (Express Trusts)” อาจจัดตั้งได้ใน 2 ลักษณะ คือ (1) เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงแถลงด้วยตนเองในฐานะทรัสต์ (declaration of self as trustee) เพื่อถือทรัพย์สินที่ตั้งเป็นกองทรัสต์นั้นเพื่อประโยชน์ของผู้รับประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในกรณีนี้จะไม่ต้องมีการโอนทรัพย์สิน เพียงแต่เปลี่ยนฐานะของผู้ถือทรัพย์สินจากเจ้าของทรัพย์สินเองซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งทรัสต์เป็นการถือในฐานะทรัสต์ของทรัพย์สินของกองทรัสต์ หรือ (2) เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงโอนทรัพย์สินไปยังทรัสต์ซึ่งเป็นอีกบุคคลหนึ่งเพื่อถือไว้เพื่อผู้รับประโยชน์ (transfer of the property on trust to the trustees) (ซึ่งอาจเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเองก็ได้)

ทั้งนี้ การจัดตั้งทรัสต์จะสมบูรณ์หรือไม่ จะยึดหลัก “ความแน่นอนสามประการ” (The Three Certainties) ได้แก่ (1) ความแน่นอนในเรื่องเจตนา คือ การค้นหาความตั้งใจของผู้ก่อตั้งทรัสต์ว่ามีความประสงค์หรือเจตนาจะก่อตั้งทรัสต์ในเวลานั้น (2) ความแน่นอนในเรื่องทรัพย์สินที่จะให้เป็นกองทรัสต์ หมายถึงว่า ทรัพย์สินรวมถึงผลประโยชน์ตามที่ตั้งใจให้เป็นกองทรัสต์นั้นต้องแน่นอนและสามารถกำหนดได้ และ (3) ความแน่นอนในวัตถุประสงค์ว่า ทรัสต์นั้นตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้ใด

อย่างไรก็ดี บางครั้งในกระบวนการจัดตั้งทรัสต์โดยชัดแจ้งอาจเกิดความไม่สมบูรณ์ เช่น ขาดองค์ประกอบของการแสดงเจตนาที่ชัดเจนในการจัดตั้งทรัสต์ แต่อาจมีการอนุมานได้ว่ามีความประสงค์จะตั้งทรัสต์หรือเรียกว่า เจตนาโดยปริยาย (implied intention) ของผู้ประสงค์จะตั้งทรัสต์ ตามกฎหมายอังกฤษจึงเกิดหลักทรัสต์อีกประเภทหนึ่งที่ไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เจตนาที่ต้องสูญเปล่า โดยศาลสร้างหลักทรัสต์ที่เรียกว่า “ริซัลท์ทรัสต์ (resulting trusts)” (หรือแม้ในบางกรณีที่ไม่มีการแสดงเจตนาไว้เลย แต่ผู้ที่ดูแลทรัพย์สินก็อาจอยู่ในฐานะทรัสต์เพื่อประโยชน์ของบุคคลบางคน จึงเกิดหลัก “ทรัสต์อันเกิดจากการขยายความ (Constructive Trusts)” เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่ควรเป็นผู้รับประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น³ ซึ่งทรัสต์ประเภทหลังนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป)

³ เช่น การถือผลกำไรที่ได้รับมาจากการขายทรัพย์สินโดยไม่ถูกต้องหรือผิดหน้าที่ทรัสต์ ถือว่าผู้ขายถือทรัพย์สินเป็นกองทรัสต์เพื่อประโยชน์ของผู้รับประโยชน์ รายละเอียดโปรดดู Garry Slapper and David Kelly, “Chapter 10 : The Law of Equity and Trusts” **English Law**, 2nd ed., London, Routledge-Cavendish, 2006.

ดังนั้น รีซัลท์ทรัสต์ (resulting trusts) จึงจัดอยู่ในประเภทของทรัสต์ที่เกิดจากผลของกฎหมาย (trusts arising by operation of law) อาจสรุปได้ตามแผนภูมิดังนี้⁴

รีซัลท์ทรัสต์ (resulting trusts) นั้น หากแปลตามความหมายของศัพท์ภาษาอังกฤษโดยตรง คำว่า “result” หมายถึง “การย้อนกลับ” หรือ “to spring back” ซึ่งหมายถึงการที่ผลประโยชน์ตามหลักเอคควิตีกลับคืนไปยังผู้ก่อตั้ง (ที่ไม่สมบูรณ์) หรือผู้โอนทรัพย์สิน นักกฎหมายไทยบางท่าน คือ ท่านบัญญัติ สุชีวะ จึงเรียกทรัสต์ประเภทนี้ว่า “ทรัสต์ที่กลับมาเป็นประโยชน์ของผู้ก่อตั้งทรัสต์เอง”⁵ อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้ผู้เขียนขอใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “รีซัลท์ทรัสต์” เพื่อความสะดวกในการเขียน⁶

⁴ ที่มา : YIP Man, เอกสารประกอบการสอนรายวิชา LAW 303 - Law of Equity & Trusts, School of Law, Singapore Management University, 2010.

⁵ บัญญัติ สุชีวะ, “ทรัสต์,” บทความออนไลน์, ใน <http://www.panyathai.or.th>.

⁶ ในบางคดี เช่น Hayton & Marshall เรียกทรัสต์ประเภทนี้ว่า “ทรัสต์โดยปริยาย” (implied trusts) ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน

จากความเป็นมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า รีซัลทิงทรัสต์เป็นเครื่องมือที่ศาลสร้างขึ้น โดยเป็นผลให้ผลประโยชน์ตามหลักเอ็คควิตีกลับคืนไปยังผู้ก่อตั้งหรือผู้โอน เพื่ออุดช่องว่างในเรื่องกรรมสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม ในการอธิบายหลักกฎหมายและเหตุผลในการเกิดทรัสต์ประเภทนี้ มีคดีสำคัญที่วางหลักไว้ในแง่มุมที่ต่างกัน อาทิ

1. จากคดี **Re Vandervell's Trusts (No. 2) [1974] Ch 269** ท่านผู้พิพากษา Megarry J อธิบายว่า รีซัลทิงทรัสต์เกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้⁷

1) รีซัลทิงทรัสต์โดยการอนุมาน (Presumed resulting trusts) ได้แก่ การเกิดรีซัลทิงทรัสต์ในกรณีที่ไม่มี การแสดงเจตนา (ตั้งทรัสต์) อย่างชัดแจ้ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงในตราสารซึ่งอาจมีการหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้ ตัวอย่างเช่น การที่บุคคลหนึ่งโอนทรัพย์สินให้แก่อีกบุคคลหนึ่งโดยไม่มีสิ่งตอบแทน (consideration)⁸ แต่ก็ไม่มีถ้อยคำใดในเอกสารแสดงว่าเป็นการให้โดยเสนหา จึงถือว่ามีรีซัลทิงทรัสต์เกิดขึ้นโดยการอนุมาน

2) รีซัลทิงทรัสต์โดยอัตโนมัติ (Automatic resulting trusts) ได้แก่ การเกิดรีซัลทิงทรัสต์ในกรณีที่ไม่มี การกล่าวถึงเรื่องการแสดงเจตนาไว้ในตราสารใดเลย หรือไม่มีกรณีที่อาจถือเป็นรีซัลทิงทรัสต์โดยการอนุมานได้ ดังนี้ จะเกิดรีซัลทิงทรัสต์โดยผลของกฎหมายโดยอัตโนมัติ ตัวอย่างเช่น ผู้ก่อตั้งทรัสต์ไม่ได้มีการระบุการแสดงเจตนาเกี่ยวกับผลประโยชน์ตามที่ตั้งใจให้เป็นกองทรัสต์ไว้ในตราสารเลย หรือการขาดองค์ประกอบเรื่องความอนันนในตัวทรัพย์สินที่จะตั้งเป็นกองทรัสต์หรือไม่มีทรัพย์สินนั้นเลย

2. จากคดี **Westdeutsche Landesbank Girozentrale v Islington London Borough Council [1996] AC 669** ซึ่งท่านผู้พิพากษา Lord Browne-Wilkinson ไม่เห็นด้วยกับหลักเกณฑ์ในคดี **Re Vandervell's Trusts (No. 2)** นัก เนื่องจากท่านมองที่ความตั้งใจร่วมกันของคู่สัญญา (common intention of the parties) เป็นหลัก โดยตามความเห็นของท่านได้กล่าวถึงพฤติการณ์ 2 กรณี ที่อาจเกิดรีซัลทิงทรัสต์ได้ ดังนี้

⁷ John Duddington, Essentials of Equity and Trusts Law (Harlow: Pearson Education, 2006), p. 157.

⁸ หลักสิ่งตอบแทน หมายถึง หลักที่ว่าคู่สัญญาฝ่ายที่ประสงค์จะบังคับคำสัญญาของอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องให้สิ่งตอบแทนแก่อีกฝ่ายหนึ่งด้วยซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนกับคำสัญญาที่อีกฝ่ายหนึ่งให้ไว้แก่ตน สิ่งตอบแทน (consideration) อาจเป็นได้ทั้ง (1) การกระทำการ (2) การงดเว้นการกระทำการ (3) การสัญญาว่าจะกระทำการ และ (4) การสัญญาว่าจะงดเว้นการกระทำการ

สิริพันธ์ พลรบ

“ตามหลักกฎหมายที่มีอยู่ ริชัลทิ้งทรัสต์เกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี ได้แก่ (ก) เมื่อ A ชำระเงินโดยสมัครใจให้แก่ B หรือ ชำระเงิน(ทั้งหมดหรือบางส่วน) เพื่อซื้อทรัพย์สินโดยให้ B แต่ลำพังเพียงผู้เดียวหรือ A และ B มีชื่อร่วมกันเป็นเจ้าของ ในกรณีนี้มีข้อสันนิษฐานว่า A มิได้มีความประสงค์จะเป็นการให้โดยเสนหาซึ่งทรัพย์สินนั้นแก่ B แต่เป็นกรณีที่เงินหรือทรัพย์สินนั้น ถูกถือไว้เป็นกองทรัสต์เพื่อ A (หากเงินที่ซื้อเป็นของ A ฝ่ายเดียว) หรือเป็นกองทรัสต์เพื่อ A และ B ตามสัดส่วนของเงินที่ร่วมกันซื้อ แต่ทั้งนี้พึงระลึกว่าเรื่องนี้เป็นเพียง “บทสันนิษฐาน” (presumption) เท่านั้น ซึ่งอาจถูกนำสืบหักล้างได้โดยง่ายไม่ว่าจะโดยบทสันนิษฐานแย้งในเรื่อง หน้าที่โดยชอบธรรม (counter presumption of advancement)⁹ หรือการมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน แสดงให้เห็นถึงเจตนาของ A ที่โอนทรัพย์สินให้อย่างตรงไปตรงมา...หรือ (ข) เมื่อ A ได้โอน ทรัพย์สินให้แก่ B โดยประสงค์ให้เป็นกองทรัสต์อย่างชัดเจน แต่ทรัสต์นั้นถูกประกาศว่าไม่ผ่าน หลักเกณฑ์ในเรื่องผลประโยชน์ตามที่ตั้งใจให้เป็นกองทรัสต์”¹⁰

นอกจากนี้ ยังอาจเกิดริชัลทิ้งทรัสต์ขึ้นจากความไม่สมบูรณ์ของการโอนทรัพย์สิน เช่น การโอนทรัพย์สินที่ตกเป็นโมฆะมาตั้งแต่ต้น (Transfers void *ab initio*) หรือการโอนทรัพย์สินที่ ตกเป็นโมฆียะ (Voidable Transfers) การโอนทรัพย์สินที่ตกเป็นโมฆะ เช่น การโอนทรัพย์สินที่ ขัดต่อกฎหมาย สำคัญผิด ผู้โอนขาดความสามารถในการทำนิติกรรม หรือการที่ทรัพย์สินนั้นผู้โอน ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่จะโอนไปได้ เป็นต้น

2. การนำหลักริชัลทิ้งทรัสต์มาใช้ในกรณีทรัสต์ที่เกี่ยวกับครอบครัว

ในการวินิจฉัยว่าเกิดริชัลทิ้งทรัสต์หรือไม่ ยังมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ บท สันนิษฐาน บทสันนิษฐานแย้งลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นรายละเอียดซึ่งผู้เขียนขอภัยที่ไม่มีเวลาที่จะ นำมารวมเขียนไว้ในบทความนี้ อย่างไรก็ตามจะขอกล่าวอย่างย่อของการนำหลักริชัลทิ้งทรัสต์มา ใช้ในกรณีทรัสต์ที่เกี่ยวกับครอบครัว (Trusts of the family home) ซึ่งตามกฎหมายก็สามารถจัดตั้ง

⁹ บทสันนิษฐานแย้งในเรื่องหน้าที่โดยชอบธรรม เช่น หน้าที่ที่บิดาจะต้องให้ทรัพย์สินแก่ บุตร (แต่กรณีมารดาไม่ยึดถือหลักนี้) หรือหน้าที่ของสามีที่จะต้องให้ทรัพย์สินแก่ภรรยา (แต่ ในทางกลับกันภรรยาไม่มีหน้าที่นี้ต่อสามี)

¹⁰ [1996] AC 669, p. 708., อ้างถึงใน Robert Pearce, John Stevens and Warren Barr, The Law of Trusts and Equitable Obligations, 5th ed., (Oxford: Oxford University Press, 2010), p. 266.

ทรัสต์โดยชัดแจ้งกำหนดให้ทรัพย์สินของครอบครัว เช่น บ้านที่อยู่อาศัย เป็นกองทรัสต์สำหรับสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ที่อยู่ร่วมชายคาเดียวกันได้ แต่ในบางกรณีอาจมีปัญหาเกี่ยวกับสัดส่วนของสิทธิในทรัพย์สินหรือในบ้านที่อยู่อาศัยว่า สามีภรรยา หรือสมาชิกในครอบครัวที่ร่วมกันออกเงินหรือช่วยดูแลบ้านในลักษณะต่าง ๆ จะมีส่วนในทรัพย์สินนี้ได้แค่ไหนเพียงไร เพราะบางครั้งอาจเกิดกรณีที่ผู้ที่ย่ำเงินซื้ออาจได้แก่สามีเป็นหลักและชื่อในนามของสามี แต่ในทางความเป็นจริงภรรยาอาจมีส่วนร่วมในเงินบางส่วนหรือในการดูแลปรับปรุงบ้านก่อให้เกิดมูลค่าที่เพิ่มขึ้น โดยที่มิได้มีการจัดตั้งทรัสต์โดยชัดแจ้งสำหรับบ้านหลังดังกล่าว พบว่าสามารถนำหลักวิธีคิดที่ทรัสต์มาใช้สร้างความเป็นธรรมในการเพิ่มสัดส่วนของผลประโยชน์ในส่วนที่ภรรยามีส่วนร่วมนั้นได้

ตัวอย่างเช่น แต่เดิมในคดี *Pettitt v Pettitt*¹¹ ซึ่งศาลวินเชสเตอร์ตัดสินว่าเกิดรีชัลกิงทรัสต์จากบทสันนิษฐานว่าปกติผู้ซื้อยอมไม่จ่ายเงินในการซื้อขายทรัพย์สินโดยไม่มุ่งหวังที่จะได้มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินนั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ท่านผู้พิพากษา Lord Reid ได้วางไว้ และต่อมาได้ยืนยันหลักการเดียวกันในคดี *Gissing v Gissing*¹² ซึ่งมีประเด็นว่า ภรรยาจะมีกรรมสิทธิ์ร่วมในบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยในการสมรสของเธอแต่ชื่อมาในนามของสามีเพียงคนเดียวหรือไม่ ในคดีนี้ ท่านผู้พิพากษา Lord Pearson ได้วินิจฉัยว่า

“หาก(ภรรยา)ได้มีส่วนร่วมในจำนวนเงินที่มีนัยสำคัญสำหรับการซื้อบ้านนั้น ถือว่าเกิด รีชัลกิงทรัสต์เพื่อประโยชน์ของภรรยา ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเจตนาของภรรยาในขณะที่ร่วมจ่ายเงินแต่ละครั้งและสามีก็รับเงินนั้นไว้ถึงเจตนาที่จะมีส่วนร่วมในประโยชน์จากกรรมสิทธิ์ของบ้าน อย่างไรก็ตามข้อสันนิษฐานนี้สามารถมีน้ำหนักพิสูจน์หักล้างได้หากมีหลักฐานเพียงพอว่าทั้งคู่มีเจตนาให้เป็นอย่างอื่น”

อีกตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจทำนองเดียวกันสำหรับกรณีที่สามีภรรยาอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ได้แก่ หลักกฎหมายที่วางไว้ในคดี *Stack v Dowden*¹³ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าสามีภรรยาอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสมาเป็นระยะเวลา 18 ปี ก่อนที่จะแยกกันอยู่ และเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในบ้านที่ร่วมกันซื้อชื่อในนามของทั้งสองฝ่ายและอยู่อาศัยร่วมกันแต่

¹¹ [1970] AC 777, p. 974., อ้างถึงใน Robert Pearce, John Stevens and Warren Barr, The Law of Trusts and Equitable Obligations (Oxford: Oxford University Press, 2010), p. 335.

¹² (1969) CA, เรื่องเดียวกัน.

¹³ [2007] 2 AC 432, เรื่องเดียวกัน.

ไม่ปรากฏเจตนาที่จะจัดตั้งเป็นกองทรัสต์อย่างชัดแจ้ง ในคดีนี้ House of Lords วินิจฉัยว่า เมื่อมีการซื้อบ้านหลังนี้มาในนามของทั้งสองฝ่าย ย่อมมีข้อสันนิษฐานว่าทั้งคู่ย่อมมีเจตนาที่จะมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากกรรมสิทธิ์ร่วมกัน เว้นแต่จะมีหลักฐานแสดงว่าทั้งคู่จะมีเจตนาเป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ดี คดีนี้ ยังมีรายละเอียดที่เชื่อมโยงกับการใช้หลักทรัสต์อันเกิดจากการขยายความ (Constructive Trusts) ซึ่งยังไม่กล่าวถึงรายละเอียดไว้ในที่นี้

นอกจากนี้ ยังอาจนำหลักวิธีคิดทั้งทรัสต์มาปรับใช้กับผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้มา ระหว่างความสัมพันธ์รูปแบบอื่นของครอบครัว เช่น คู่พ่อ/แม่-ลูก คู่พี่-น้อง หรือคู่บุคคลเพศเดียวกันที่อยู่ร่วมกัน (same-sex relationship) อย่างไรก็ดี การนำหลักกฎหมายทรัสต์มาปรับใช้เป็นตัวอย่งเฉพาะกรณีที่ไม่มีความหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้ ซึ่งหากในกรณีดังกล่าวมีความหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติหลักกฎหมายไว้แล้วก็ย่อมเป็นไปตามนั้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินสมรส หรือปัจจุบันในประเทศอังกฤษมีกฎหมาย Civil Partnership Act 2004 ซึ่งมีบทบัญญัติรองรับการอยู่ร่วมกันระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน หากมีการจดทะเบียนตามกฎหมายดังกล่าวแล้วจะได้รับการรับรองสิทธิในทรัพย์สินระหว่างกัน เช่นเดียวกับคู่สามีภรรยาทั่วไป (หรือหากไม่ได้มาจดทะเบียนก็จะถือเสมือนคู่สามีภรรยาที่อยู่ร่วมกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสเช่นเดียวกัน)

ในขณะเดียวกัน มีการนำวิธีคิดทั้งทรัสต์มาใช้ในความสัมพันธ์ทางธุรกิจด้วย ตัวอย่างเช่น รูปแบบหนึ่งของวิธีคิดทั้งทรัสต์ที่เรียกโดยเฉพาะตามชื่อคู่ความฝ่ายหนึ่ง ว่า

“ควิสโคลสทรัสต์ (Quistclose trust)”¹⁴ ซึ่งได้แก่ ทรัสต์ทั้งทรัสต์ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะแล้วต่อมาผู้กู้ไม่สามารถกระทำการตามวัตถุประสงค์ได้ หากต่อมาผู้กู้ตกเป็นผู้ล้มละลายเงินในส่วนที่ได้กู้ยืมมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะนั้นจะไม่ตกเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ต้องมาเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ทุกราย แต่ในกรณีนี้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ถือไว้เป็นกองทรัสต์ให้แก่ผู้ให้กู้ เป็นต้น

¹⁴ *Barclays Bank v Quistclose Investment Ltd* (1970) HL., อ้างถึงใน John Duddington, Essentials of Equity and Trusts Law, pp. 164-165.